

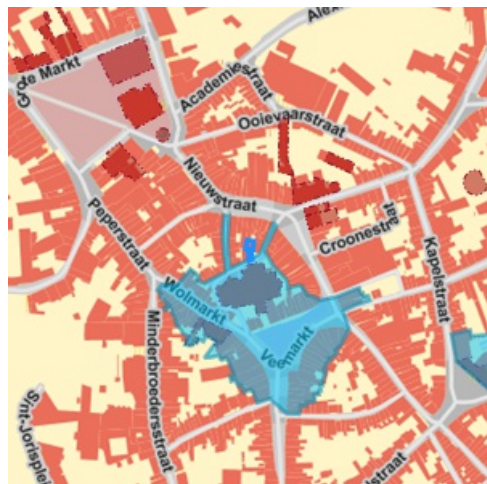
Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2022-0595891	Datum opzoeking:	4/10/2022
Referentienummer:	2022/069 Vrijthofstraat 5-	Zoekdata:	24593H0347/00D002
Perceel:	24593H0347/00D002		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Tienen afdeling TIENEN 3 AFD, sectie H met perceelnummer 0347/00D002 [24593H0347/00D002]

Informatievraag: beschermd onroerend erfgoed

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

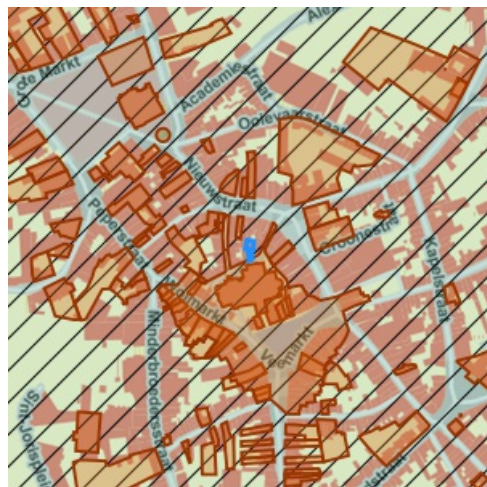
- **Historische stadskern Tienen:** (detail zie bijlage)

Legende

- Cultuurhistorische landschappen
- Archeologische sites
- Stads- en dorpsgezichten
- Monumenten
- Overgangszones

Informatievraag: vastgestelde inventaris onroerend erfgoed

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

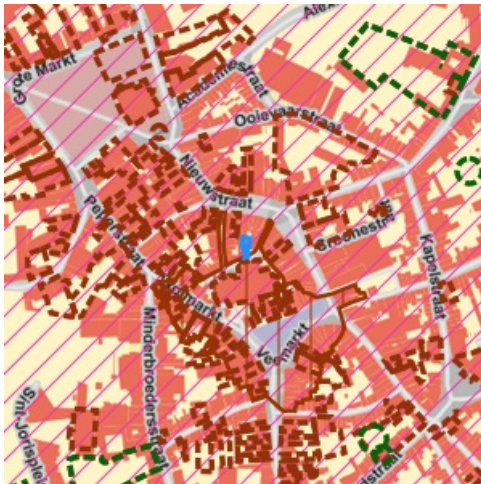
- **Historische stadskern van Tienen:** (detail zie bijlage)
- **Historische stadskern Tienen:** (detail zie bijlage)

Legende

- Landschapsatlas
- Historische tuinen en parken
- Houtige beplantingen
- Archeologische zones
- Bouwkundig erfgoed - gehelen
- Bouwkundig erfgoed - relictten

Informatievraag: wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

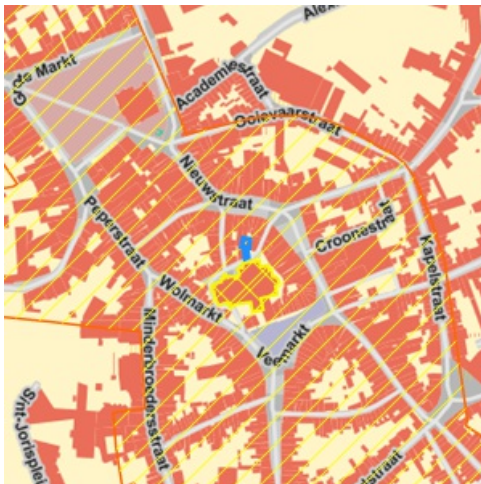
- **Historische stadskern van Tienen:** Archeologisch (detail zie bijlage)
- **Historische stadskern Tienen:** Bouwkundig (detail zie bijlage)

Legende

■ Historische tuinen en parken	□ Houtige beplantingen
■ Archeologische zones	□ Landschapatlas
■ Bouwkundig erfgoed - gehelen	● Orgels
▲ Bouwkundig erfgoed - relict	

Informatievraag: Unesco werelderfgoed

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Parochiekerk Sint-Gertrudis met stadstoren: buffer:** (detail zie bijlage)

Legende

■ Bufferzones
■ Kernzones

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Beschermd onroerend erfgoed

Onroerend erfgoed wordt beschermd omdat het van grote waarde is voor de gemeenschap. Het moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op het moment van de bescherming.

Het onroerend erfgoeddecreet voorziet vier mogelijke beschermingsstatuten;

1. een beschermd monument
2. een beschermd cultuurhistorisch landschap
3. een beschermd stads- of dorpsgezicht
4. een beschermde archeologische site

Geïnterpreteerd onroerend erfgoed

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft de expliciete opdracht om al het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen te inventariseren. Door de jaren heen zijn er meerdere wetenschappelijke inventarissen opgemaakt over bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed. Daarnaast zijn er ook enkele thematische inventarissen gerealiseerd: over historische tuinen en parken, houtige beplantingen met erfgoedwaarde en orgels.

Geïnterpreteerd onroerend erfgoed is opgenomen in een wetenschappelijke inventaris. Zo'n opname heeft geen rechtsgevolgen. Het goed wordt enkel beschreven en gedocumenteerd.

Vastgesteld onroerend erfgoed

De vaststelling van een inventaris is één van de instrumenten die de Vlaamse overheid kan inzetten om onroerend erfgoed te behouden. Hiermee bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoeditems op een vastgestelde lijst erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Bij een vastgesteld item moet de overheid, eigenaar of beheerder rekening houden met bepaalde rechtsgevolgen, die verschillen naargelang de inventaris.

Het onroerenderfgoeddecreet voorziet in de vaststelling van minstens vijf inventarissen:

- De inventaris van het bouwkundig erfgoed
- De landschapsatlas
- De inventaris van de archeologische zones
- De inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde
- De inventaris van historische tuinen en parken

Unesco werelderfgoed

De Werelderfgoedconventie van 1972 betracht cultureel en natuurlijk erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Meer dan 190 lidstaten hebben deze Conventie ondertekend. België is sinds 1996 ook partij bij het Werelderfgoedverdrag. Zowel cultureel als natuurlijk erfgoed, als erfgoed dat daarvan een gecombineerde vorm is, kan voor de Werelderfgoedlijst worden voorgedragen. Vlaanderen telt momenteel vijf beschermingen op de Werelderfgoedlijst: een serie van 13 begijnhoven en van 26 belforten, het atelier Plantin-Moretus, de woning Giuette en de volledige Brugse binnenstad.

Informatieverplichting

Iedereen die **een beschermd onroerend erfgoed** verkoopt of verhuurt voor meer dan negen jaar dient in de publiciteit én in de onderhandse en authentieke akte vermelden dat het om een beschermd goed gaat, en wat de precieze rechtsgevolgen daarvan zijn.

Iedereen die **een geïnterpreteerd onroerend goed** verkoopt of verhuurt voor meer dan negen jaar, moet dit niet in de publiciteit vermelden, maar wel in de onderhandse en authentieke akte, alsook de precieze rechtsgevolgen die aan de opname verbonden zijn door een verwijzing naar hoofdstuk 4 van het Onroerenderfgoeddecreet op te nemen.

Archeologie

Op percelen die in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site gelegen zijn of die in een archeologische zone gelegen zijn die opgenomen is in de vastgestelde inventaris van archeologische zones dient de archeologieregelgeving te worden nageleefd. Zorg dat je het correcte traject volgt bij vergunningsaanvragen.

Wetgeving

Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 (Belgisch Staatsblad 17 oktober 2013 en 15 april 2014). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Meer info

www.onroerenderfgoed.be

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Koning Albert-II-Laan 19, bus 5, 1210 Brussel en Informatie Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootchalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Bijlage

Informatieaanvraag Onroerend erfgoed

(Referentienummer: 2022/069 Vrijthofstraat 5-)

Resultaat opvraging perceel gelegen in Tienen afdeling TIENEN 3 AFD, sectie H met perceelnummer 0347/00D002 [24593H0347/00D002]

Beschermd onroerend erfgoed

Beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek: Historische stadskern Tienen

Beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek

Beknopte karakterisering

Typologies burgerhuizen, kerkhoven, parochiekerken, openbare pleinen, steden, verharde wegen

Stijl

Beschrijving

De bescherming als stadsgezicht betreft de historische stadskern van Tienen, bestaande uit de Wolmarkt, de Veemarkt en de Sint-Germanuskerk met aangrenzend de Trapstraat en Vrijthofstraat. De gevels die zich op de grens van de afbakening bevinden en waarvan de rest van het gebouw buiten de afbakening ligt, maken in dit geval geen deel uit van de bescherming.

Waarden

De Veemarkt, de Wolmarkt en directe omgeving van de Sint-Germanuskerk zijn beschermd als stadsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door:

Historische waarde

Ingeplant aan de voet van de volgens sommige auteurs tot de 9de eeuw opklimmende Sint-Germanuskerk, op het hoogst gelegen punt, bovenop de 'berg' of heuvel die rond 1014 met een eerste verdedigingsmuur werd omringd, vormde de Veemarkt met haar stadhuis en markthal de primitieve stadskern van het sinds de 12de eeuw als 'Thuinas' vermelde Tienen, een van de zeven 'hoofdsteden' van het hertogdom Brabant en belangrijk handelscentrum aan de Grote Gete en de aloude verbindingssas Brugge-Keulen. Pas na de verwoesting van de binnenstad in 1635 verloor de Veemarkt haar centrumfunctie ten voordele van de huidige Grote Markt. Niet alleen de waardevolle archeologische ondergrond maar ook het onregelmatige profiel van het radiaal, door 'bergstraten' ontsloten, sterk hellende plein met een aaneengesloten bebouwing op overwegend vrij smalle, onregelmatige percelen, op de achtergrond gedomineerd door de romaans-gotische Sint-Germanuskerk (Koninklijk Besluit 25 maart 1938), waarvan de 'belfortoren' sinds 1999 op Werelderfgoedlijst figureert, getuigen van een middeleeuwse origine. Dit geldt eveneens voor structuur en configuratie van de directe omgeving van de Sint-Germanuskerk met het Apostelenhof en het Vrijthof, ontsloten door twee 'trapstraatjes', alsook voor de Wolmarkt, verwijzend naar de eertijds bloeiende laken- en wolnijverheid, en belangrijke historische toegangsas tot de kerksite. Daarnaast refereert het homogeen laatclassicistische, rond 1800 langs de Wolmarkt, ter hoogte van de westingang gerealiseerde bouwblok naar de opheffing van het kerkhof in 1784.

Historische waarde

in casu *architectuurhistorische waarde*:

Binnen de context van een middeleeuwse pleinstructuur vormt het ensemble van stilistisch heterogene, meestal twee à drie bouwlagen tellende woon- en handelspanden van de Veemarkt, met hun conform de terreinhelling trapsgewijze aaneenschakeling van tussen aandaken gevatte, steile zadeldaken een visueel boeiende stedelijke ruimte met markant silhouet en aantrekkelijke zichten en perspectieven vanuit de aansluitende en opklimmende Wolmarkt met haar vrijwel homogeen 18de-eeuwse bebouwing. Met een tot de 17de eeuw opklimmende bouwchronologie vormen de individuele panden van Wolmarkt en Veemarkt een opmerkelijke illustratie van vier eeuwen stedelijke woonarchitectuur waarbij het overwicht aan classicistisch geïnspireerde rijwoningen, waaronder kwalitatief hoogstaande, volledig in streekeigen Gobertangesteente uitgewerkte, laat 18de-eeuwse lijstgevels met Lodewijk XVI-decoratie niet alleen getuigt van een economische bloeiperiode maar bovendien aan dit stedelijk ensemble haar eigenheid en aparte sfeer verleent.

Is de aanduiding van

- **Beauduinstraat, Hennemarkt, Minderbroedersstraat, Trapstraat, Veemarkt, Vrijthofstraat, Wolmarkt (Tienen)** De bescherming als stadsgezicht betreft de historische stadskern van Tienen, bestaande uit de Wolmarkt, de Veemarkt en de Sint-Germanuskerk met aangrenzend de Trapstraat en Vrijthofstraat.

Is de omvattende aanduiding van

- **Veemarkt 39 (Tienen)** Stadswoning van twee traveeën en twee verdiepingen met hoger opgetrokken middenrisaliet, uit de

tweede helft van de 17de eeuw.

- **Veemarkt 9 (Tienen)** Burgerhuis met drie verdiepingen, overblijvende schouderstukken, uit de 18de eeuw.
- **Veemarkt 26 (Tienen)** Burgerhuis met drie verdiepingen hoge gevel afgezet met tandlijst en zadeldak, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 10-11, 12 (Tienen)** Burgerhuizen met drie verdiepingen, overblijvende schouderstukken, uit de 18de eeuw.
- **Veemarkt 31 (Tienen)** Burgerhuis met zandstenen voorgevelbekleding, drie verdiepingen onder zadeldak met dakkapel met gebogen fronton, uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 23 (Tienen)** Burgerhuis met sobere, met zandsteen beklede voorgevel, drie verdiepingen onder zadeldak met dakvenster met oeil-de-boeuf, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 35 (Tienen)** Stadswoning van drie verdiepingen met voorgevelbekleding van zandsteen, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 37 (Tienen)** Rijhuis van twee verdiepingen met zandstenen voorgevelbekleding, uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 15-17 (Tienen)** Herenhuis, gedateerd 1636, een zes traveeën en drie en een halve woonlaag tellend, ondiep breedhuis in traditionele bak- en zandsteenstijl, afgedekt met zadeldak tussen zijtrapgevels.
- **Wolmarkt 19 (Tienen)** Dubbelhuis, baksteenbouw verrijkt met witte zandsteen, twee verdiepingen met hoger opgebouwd middenrisaliet gedateerd 1661 op de sluitsteen van het bovenlicht van de voordeur.
- **Wolmarkt 21 (Tienen)** In 1711 opgetrokken enkelhuis met twee verdiepingen en een middenrisaliet dat drie van de vijf traveeën omvat en bestaat uit een hoog schouderstuk en een klokvormige bekroning.
- **Minderbroedersstraat 2 (Tienen)** Burgerhuis, baksteenbouw verlevendigd met natuursteen en risaliet met volutes en spiegelboogbekroning, behorend tot het derde kwart van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 36 (Tienen)** Hoekhuis met twee verdiepingen opgetrokken uit baksteen met verwerking van arduin voor de steekboogvensteromlijstingen.
- **Veemarkt 35BIS (Tienen)** Deze kerk, gelegen op een hoogte in het centrum van de stad, beheerst de hele omgeving, aan de huidige gotische kerk werd kort na 1300 begonnen met uitbreidingen tot in de 18de eeuw.
- **Veemarkt 30 (Tienen)** Rijhuis met drie verdiepingen uit de tweede helft van de 18de eeuw. Bepleisterde voorgevel, horizontaal geleed door een pui- en een kroonlijst op klosjes.
- **Oude Kleerkopersstraat 36, Veemarkt 22 (Tienen)** Huis met twee verdiepingen en trapgevel uit de 16de of 17de eeuw.
- **Veemarkt 22 (Tienen)** Drie verdiepingen hoog rijhuis met bewaarde steekboogramen op de bovenverdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 40 (Tienen)** Huis uit de tweede helft van de 18de eeuw met vernieuwde benedenverdieping.
- **Wolmarkt 5 (Tienen)** Kleine stadswoning met twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 7 (Tienen)** Rijhuis voorzien van eenvoudige steekboogvensters met zandstenen omlijstingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 11-13 (Tienen)** Stadswoning met drie verdiepingen met kern uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 14 (Tienen)** Enkelhuis uit einde 18de of begin 19de eeuw.
- **Wolmarkt 1 (Tienen)** Dubbelhuis met twee verdiepingen, baksteenbouw verrijkt met natuursteen, daterend van circa 1750.
- **Veemarkt 29 (Tienen)** Tweeverdiepingshuis met zandstenen voorgevelbekleding uit einde 18de, begin 19de eeuw.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/335>

Beschermingsbesluiten

- **Veemarkt, Wolmarkt en omgeving Parochiekerk Sint-Germanus** - <https://id.erfgoed.net/besluiten/4817>
Definitieve beschermingsbesluiten

Vastgestelde inventaris

Vastgestelde archeologische zone: Historische stadskern van Tienen

Vastgestelde archeologische zone

Beknopte karakterisering

Typologies [steden](#), [stadsomwallingen](#)

Datering [Romeinse tijd](#), [middeleeuwen](#), [nieuwe tijd](#)

Beschrijving

De historische stadskern is een immense en complexe archeologische zone die het resultaat is van een eeuwenlange intense bewoning binnen de stedelijke grenzen, meestal een omwalling. De stadsplattegrond kent een cumulatief karakter en verschillende fasen, met een oude nederzettingkern die soms teruggaat op een vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid. Voor de afbakening is in eerste instantie gekeken naar het 19de-eeuwse gereduceerde kadaster omdat dit de eerste nauwkeurige kadasterkaart is die nog een tijdsbeeld geeft van voor de industrialisering.

Is de aanduiding van

- **Tienen (Tienen)** Deze zone omvat de historische stadskern van Tienen.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11923>

Beschermingbesluiten

- [Historische stadskern Tienen - https://id.erfgoed.net/besluiten/5919](https://id.erfgoed.net/besluiten/5919)
Vaststellingsbesluiten

Vastgesteld bouwkundig erfgoed: Historische stadskern Tienen

Vastgesteld bouwkundig erfgoed

Beknopte karakterisering

Typologies [steden](#), [stadswoningen](#), [parochiekerken](#),
[herenhuizen](#), [burgerhuizen](#)

Beschrijving

De bescherming als stadsgezicht betreft de historische stadskern van Tienen, bestaande uit de Wolmarkt, de Veemarkt en de Sint-Germanuskerk met aangrenzend de Trapstraat en Vrijthofstraat.

Waarden

Architecturale waarde

Historische waarde

Is de aanduiding van

- **Beauduinstraat, Hennemarkt, Minderbroedersstraat, Trapstraat, Veemarkt, Vrijthofstraat, Wolmarkt (Tienen)** De bescherming als stadsgezicht betreft de historische stadskern van Tienen, bestaande uit de Wolmarkt, de Veemarkt en de Sint-Germanuskerk met aangrenzend de Trapstraat en Vrijthofstraat.

Is de omvattende aanduiding van

- **Veemarkt 39 (Tienen)** Stadswoning van twee traveeën en twee verdiepingen met hoger opgetrokken middenrisaliet, uit de tweede helft van de 17de eeuw.

- **Veemarkt 9 (Tienen)** Burgerhuis met drie verdiepingen, overblijvende schouderstukken, uit de 18de eeuw.
- **Veemarkt 26 (Tienen)** Burgerhuis met drie verdiepingen hoge gevel afgezet met tandlijst en zadeldak, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 10-11, 12 (Tienen)** Burgerhuizen met drie verdiepingen, overblijvende schouderstukken, uit de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 23 (Tienen)** Burgerhuis met sobere, met zandsteen beklede voorgevel, drie verdiepingen onder zadeldak met dakvenster met oeil-de-boeuf, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 31 (Tienen)** Burgerhuis met zandstenen voorgevelbekleding, drie verdiepingen onder zadeldak met dakkapel met gebogen fronton, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 37 (Tienen)** Rijhuis van twee verdiepingen met zandstenen voorgevelbekleding, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 35 (Tienen)** Stadswoning van drie verdiepingen met voorgevelbekleding van zandsteen, uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 21 (Tienen)** In 1711 opgetrokken enkelhuis met twee verdiepingen en een middenrisaliet dat drie van de vijf traveeën omvat en bestaat uit een hoog schouderstuk en een klokvormige bekroning.
- **Wolmarkt 19 (Tienen)** Dubbelhuis, baksteenbouw verrijkt met witte zandsteen, twee verdiepingen met hoger opgebouwd middenrisaliet gedateerd 1661 op de sluitsteen van het bovenlicht van de voordeur.
- **Wolmarkt 15-17 (Tienen)** Herenhuis, gedateerd 1636, een zes traveeën en drie en een halve woonlaag tellend, ondiep breedhuis in traditionele bak- en zandsteenstijl, afgedekt met zadeldak tussen zijtrapgevels.
- **Minderbroedersstraat 2 (Tienen)** Burgerhuis, baksteenbouw verlevendigd met natuursteen en risaliet met volutes en spiegelboogbekroning, behorend tot het derde kwart van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 36 (Tienen)** Hoekhuis met twee verdiepingen opgetrokken uit baksteen met verwerking van arduin voor de steekboogvensteromlijstingen.
- **Veemarkt 35BIS (Tienen)** Deze kerk, gelegen op een hoogte in het centrum van de stad, beheerst de hele omgeving, aan de huidige gotische kerk werd kort na 1300 begonnen met uitbreidingen tot in de 18de eeuw.
- **Veemarkt 30 (Tienen)** Rijhuis met drie verdiepingen uit de tweede helft van de 18de eeuw. Bepleurde voorgevel, horizontaal geleed door een pui- en een kroonlijst op klosjes.
- **Wolmarkt 14 (Tienen)** Enkelhuis uit einde 18de of begin 19de eeuw.
- **Wolmarkt 11-13 (Tienen)** Stadswoning met drie verdiepingen met kern uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 7 (Tienen)** Rijhuis voorzien van eenvoudige steekboogvensters met zandstenen omlijstingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 5 (Tienen)** Kleine stadswoning met twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 40 (Tienen)** Huis uit de tweede helft van de 18de eeuw met vernieuwde benedenverdieping.
- **Veemarkt 22 (Tienen)** Drie verdiepingen hoog rijhuis met bewaarde steekboogramen op de bovenverdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Oude Kleerkopersstraat 36, Veemarkt 22 (Tienen)** Huis met twee verdiepingen en trapgevel uit de 16de of 17de eeuw.
- **Wolmarkt 1 (Tienen)** Dubbelhuis met twee verdiepingen, baksteenbouw verrijkt met natuursteen, daterend van circa 1750.
- **Veemarkt 29 (Tienen)** Tweeverdiepingshuis met zandstenen voorgevelbekleding uit einde 18de, begin 19de eeuw.

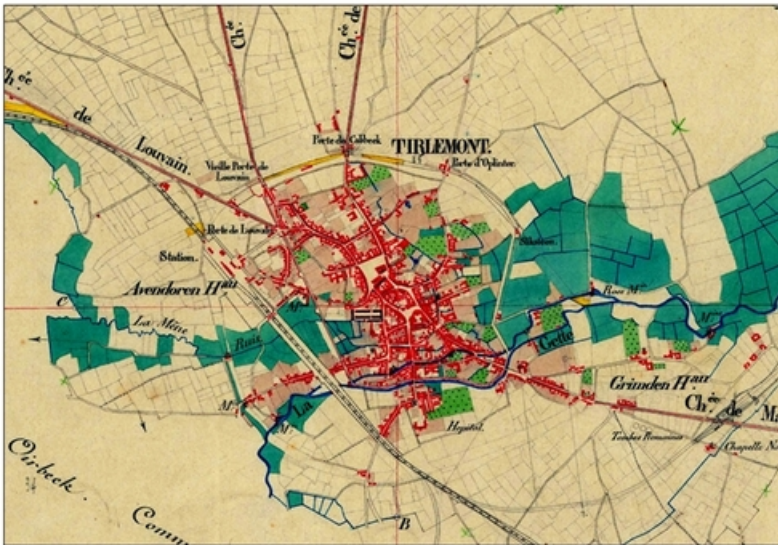
Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/120631>

Beschermingsbesluiten

- [Besluit tot vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed in de provincie Vlaams-Brabant - https://id.erfgoed.net/besluiten/14867](https://id.erfgoed.net/besluiten/14867)
SchrappingsbesluitenVaststellingsbesluiten

Historische stadskern van Tienen

Beknopte karakterisering

Typologies steden, stadsomwallingen

Datering Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd

Beschrijving

Algemene Beschrijving

Tienen is gelegen langs de Grote Gete, in het noorden van het Haspengouws plateau. De kern van de stad situeert zich op een verhevenheid, de Sint-Germinusheuvel, in de vallei van de Grote Gete. De Grote Gete stroomt ten zuiden van de stad. De Mene die nu de Grote Gete instroomt voor ze de stad bereikt, liep vroeger net ten zuiden van de eerste stadsomwalling. De Borggracht, die aftakt van de Grote Gete, loopt samen met de zuidelijke grens van de tweede omheining. De gronden rond de stad worden gekenmerkt door droge leembodems. In de vallei komen overwegend natte leembodems voor.

Op het gewestplan is de archeologische zone overwegend ingekleurd als woongebied en woongebied met cultureel-historische en/of esthetische waarde, maar ook parkgebied en gebied voor dagrecreatie komen – in mindere mate - voor.

Archeologische nota

Het ontstaan van de *vicus* Tienen is te situeren in de Romeinse periode. In Tienen ontwikkelde zich toen een nederzetting met centrumfuncties voor de omgeving op religieus, economisch en/of administratief vlak. Kenmerkend voor een agglomeratie met een centrale organisatie is de aanwezigheid van publieke bouwwerken. Deze *vicus* bevindt zich ten westen/noordwesten van het huidige stadscentrum en ligt deels binnen de afbakening van deze archeologische zone (Mertens 1972).

Sporen ouder dan de Romeinse periode zijn aangetroffen op de Wijngaardberg, net buiten de archeologische zone gelegen: nederzettingssporen en een “*enclos*” uit de ijzertijd en grachten uit het laatneolithicum (Martens e.a. 2004, 83; Martens e.a. 2000, 33).

Langs de rand van de oude Gallo-Romeinse *vicus* werd in de vroege middeleeuwen een kapel opgericht ter ere van Martinus. Mogelijk verwijst Martinus hier niet naar Martinus van Tours, één van de oudste heiligen van het christendom en vooral populair bij de kerstening van onze gewesten in de 7de en 8ste eeuw, maar wel naar de zevende bisschop van Tongeren (later werd hier wel Martinus van Tours vereerd). De Sint-Martinuskerk in Avondoren was alleszins de oudste parochiekerk van Tienen. Deze oude kern ligt nog net binnen de afbakening van de archeologische zone, nl. ten noordwesten van het huidige stadscentrum. De wijk zal echter in de loop van de middeleeuwen aan belang inboeten (Kempeneers, 1984, 37).

De bewoningskern die zal uitgroeien tot het latere centrum van de stad situeerde zich meer oostelijk, rond de beter verdedigbare Sint-Germinusheuvel (huidige Veemarkt). Sommige auteurs situeren de oorsprong van de eerste Sint-Germinuskerk in de 9de eeuw. Volgens een 12de-eeuwse transcriptie van een charter van 20 april 872 bevestigde Karel de Kale de Parijse abdij van Saint-Germain des Prés in het bezit van de villa ‘Thuinas’. In het originele charter ontbreekt deze vermelding en in het 12de-eeuwse *cartularium* werd voornoemde passage geschrapt. De gegevens, om de Tiense nederzetting zo vroeg aan Saint-Germain-des-Prés te linken, zijn dus niet betrouwbaar.

Hoewel er nog veel onzekerheden bestaan rond de exacte oorsprong van de Sint-Germinuskerk, mogen we stellen dat er zich rond dit kerkje een nederzetting vormde (www.tienen.be). Bij archeologisch onderzoek naar deze kerk werden resten aangetroffen die teruggaan

tot de tweede helft van de 12de eeuw.

Een tweede vroege vermelding van het bestaan van een vroege nederzetting vinden we terug in de levensbeschrijving van de Heilige Amalberga, daterend uit de 12de eeuw. Volgens dit relaas stak de heilige tijdens haar vlucht voor Karel Martel de Gete over op een plaats die men *Tienas* noemde. Dit vond plaats in de 8ste eeuw (www.tienen.be).

In de 10de eeuw maakte Tienen deel uit van het graafschap Bruningerode. Notger, prinsbisschop van Luik, was bezitter van dit graafschap. Deze eigendom wordt bevestigd in een akte door Keizer Otto III. Daardoor vormde Tienen een obstakel dat de weg van Vlaanderen en Brabant naar het Rijnland blokkeerde en werd zo in 1013 de inzet van een oorlog tussen Luik en Leuven (cf. Slag bij Hoegaarden). De graaf van Leuven won en zo werd Tienen een van de speerpunten van het graafschap Leuven. Tienen werd dan ook versterkt met een omheining en vijf stadspoorten. Met de werken voor deze eerste omheining werd al omstreeks 1014 aangevat. De Mene werd vergraven en zorgde voor het water van de stadsgracht. De ligging werd gereconstrueerd door P. Kempeneers (Kempeneers 1999, 3-8). Hoewel deze omheining als eerste omheining van Tienen beschouwd wordt, was daarvoor ook de Sint-Germanusheuvel al versterkt geweest (Kempeneers 1999, 4).

In de 13de eeuw was Tienen al lang uit zijn voegen gebarsten. Omstreeks 1250 was Tienen de hoofdplaats van een uitgestrekte meierij geworden, en zo de belangrijkste onder de kleine steden van Brabant, na Brussel, Leuven, Antwerpen en 's-Hertogenbosch (Kempeneers 1999, 9). De hertogen van Brabant bezaten er het 's Hertogenhuis dat in de jaren '70 van de 14de eeuw door Johanna van Brabant werd overgedragen aan de Onze-Lieve-Vrouwebroeders om er hun klooster in te richten (Doperé 2011, 4). De economisch sterke groei van de stad hing ook samen met de commercieel gunstige ligging op de belangrijke oost-west handelsroute en er ontwikkelde zich een bloeiend gilden- en ambachtswezen in de stad (www.tienen.be).

Men had dan ook tot de bouw van een nieuwe stadsomwalling beslist. Al in 1194 werd volgens Gramaye begonnen met aanleg van deze omwalling (Vrancken 2011, 9). Ter hoogte van de Oude Vestenstraat werd een muur gebouwd en in het zuiden werd de Borggracht gegraven (ca. 1230). Op de splitsing tussen de Gete en de Borggracht werd een sluisgebouw gebouwd dat men de Nieuwe Ark of Roos noemde (1233) (www.tienen.be). Bij graafwerken werd de versterking langs de Borggracht blootgelegd over een lengte van 910 meter en kon ze bestudeerd worden. De muur was voorzien van steunberen en zeven halfronde torens die alle werden teruggevonden (Kempeneers 1999, 10). Voor het verloop van deze omwalling verwijzen we naar Kempeneers (Kempeneers 1999, 9-14; Kempeneers 1984, 54-59).

Een derde omwalling (of grote omheining) probeerde ca. 1360 alle stadswijken te omvatten. Deze nieuwe verdedigingsgordel beperkte zich tot het opwerpen van aarden wallen en enkele nieuwe torens en poorten (www.tienen.be). Honderd jaar later waren de werken nog steeds niet helemaal voltooid. In 1781 gaf Jozef II de opdracht om de stadsomwalling volledig af te breken (Kempeneers 1999, 14-18). Deze grote omwalling gaf onvoldoende bescherming omdat ze te groot was uitgezet. Dit was gebleken in 1507 toen de stad zwaar te lijden had onder de opstand van Gelderland. Kort daarna gaf Karel V toestemming om een kleinere omwalling te bouwen en de grote omwalling gedeeltelijk af te breken. De grote omwalling bleef echter nog lange tijd onaangeroerd. Deze derde omwalling vormt de grens van de archeologische zone. De omwalling kende volgend verloop: in het noorden langs de huidige vesten, meer in het zuiden parallel met de Getestraat, ten zuiden van de Suikerfabriek en via de Keistraat en Torenstraat opnieuw naar het noorden via de verdwenen Dekensvest in de boomgaarden van Reynaerts en de Sliksteenest. Dit verloop is op verschillende historische kaarten (Popkaart, Vandermaelenkaart, Ferrariskaart, gereduceerd kadasterkaart) nog duidelijk zichtbaar.

Voor de vierde, kleinere, omwalling werd gebruik gemaakt van delen van de oudere omheining. De Borggracht werd opnieuw de zuidelijke stadsgrens. De bestaande muur van de tweede omheining begrenste de stad in het noorden. In het oosten bracht men in 1537-1538 een nieuwe verbinding tot stand tussen de Oude Poort en het Sliksteen. In een tweede fase werd in het westelijke stadsdeel een muur opgetrokken tussen de (Oude) Leuvensepoort en de Roos. Dit gebeurde in 1596 (www.tienen.be).

In de 14de eeuw kende Tienen zijn economisch hoogtepunt en verwierf de Tiense lakennijverheid internationale bekendheid. Op het einde van de 15de eeuw verloor deze lakennijverheid echter zijn internationale betekenis. Een tijdelijke opflakking kwam er aan het begin van de 16de eeuw toen Tienen de Gete bevaarbaar mocht maken.

Naast de machtige weversgilde floreerden in Tienen ook de gilden van o.a. de brouwers, vleeshouwers, volders, maalders, ... (nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Tienen).

Ook het pottenbakkersambacht is geattesteerd in Tienen. Bij opgravingen aan de Veldbornstraat in 1963 werden drie pottenbakkersovens en grote hoeveelheden aardewerkscherven aangetroffen die kunnen gedateerd worden in de 14de-15de eeuw (Borremans 1963, 406-407).

De turbulente gebeurtenissen in de 16de-17de eeuw (Tachtigjarige Oorlog) hadden ook hun weerslag op Tienen. Pogingen van verschillende partijen om de stad in te nemen gingen met plunderingen en brandstichting gepaard. Het absolute dieptepunt voor Tienen is de gewelddadige inval van Frans-Hollandse troepen in 1635, waarbij een groot deel van de middeleeuwse stad afbrandde. Ook een deel van de middeleeuwse archieven gingen, samen met het toenmalige stadhuis op de Veemarkt, in vlammen op (informatie verkregen van L. Vrancken).

Op het einde van de 17de eeuw was Tienen slechts een schim van de welvarende middeleeuwse stad. Op economisch (en politiek) vlak won het brouwersambacht steeds meer invloed ten koste van de lakenindustrie.

In de loop van de 19de eeuw begon het bevolkingsaantal van Tienen opnieuw te groeien. De industriële ontwikkeling van Tienen was zeer nauw verbonden met de bloei en de evolutie van de landbouw in het vruchtbare Hageland en Haspengouw.

Als gevolg van deze spectaculaire bevolkingstoename brak de stad langzaam uit zijn middeleeuwse cocon. De stadsvesten werden

ontmanteld en er werden nieuwe invalswegen aangelegd. De stadswallen werden afgegraven en omgevormd tot wandelvesten. Ook de stadspoorten moesten er aan geloven. Dit betekent echter niet dat men resoluut van het principe van de ommuurde stad afstapte. Meestal bleef het onderste deel van de oude poorten nog enkele decennia bewaard. Dat in het huidige Tienen geen (bovengrondse) sporen bewaard bleven van de oude stadsomheining heeft waarschijnlijk te maken met de recyclage van het materiaal van de poorten en muren. Het plaatselijk gewonnen kwartsiet, dat voor de constructie van de verdedigingswerken gebruikt werd, leent zich immers prima voor het verharding van wegen (www.tienen.be).

Verscheidende religieuze orden waren gevestigd in of aan de rand van de middeleeuwse stad. De franciscanen (aan de Minderbroedersstraat) zouden voor het eerst in 1261 vermeld worden in Tienen. Hun vestiging viel min of meer samen met de komst van de alexianen (cellebroeders, 1266, aan de Kapucijnenstraat, later Veldbornstraat) en de bogaarden (aan de Bogaardenstraat). Op dat ogenblik leefden er al begijnen en wittevrouwen (1251, aan de Gete in Aandoren) in de stad. Ongeveer 100 jaar later, in 1372, kregen de karmelieten, de Onze-Lieve-Vrouwebroeders, toestemming om zich te vestigen in Tienen. Zij mochten het 's Hertogenhuis bewonen. De dominicanen komen pas in 1843 naar de stad.

Het Groot begijnhof van Tienen, vermoedelijk gesticht rond 1240, was gelegen net te zuiden van de Borggracht, aan de rand van de stad. Het bogaardenklooster, was gelegen in het zuiden van de stad, aan de huidige Beggaardenstraat. In 1635 gingen de gebouwen in vlammen op, maar al snel startte men de wederopbouw en er werd ook aan bezitsuitbreiding gedaan, zodat de goederen van het klooster zich in de loop van de 17de eeuw uitstrekten tot aan de achterzijde van de woningen van het huidige Torsinplein (www.tienen.be).

De stad kende ook belangrijke liefdadigheidsinstellingen: de tafel van de H. Geest (1250), het Sint-Janshospitaal (1200) en de leprozerij van Danebroeck (1200). (http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Tienen)

Latere kloosterstichtingen in Tienen zijn die van de annunciaten en de augustijnen. De annunciaten kregen in 1627 van het Sint-Germanuskapittel de toestemming om een klooster in te richten. De Sint-Jakobskapel, sinds 1319 vermeld, werd hen ter beschikking gesteld (dibe/relict/214959).

Het augustijnenklooster werd gesticht in 1615 op initiatief van enkele Tiense notabelen. De oude Sint-Barbarakapel op de hoek van de Dr. J. Geensstraat en de Danebroekstraat werd de kloosterkapel en door schenkingen en aankopen kregen zij een groot aaneengesloten blok tussen de Broekstraat, de Dr. J. Geensstraat, de Danebroekstraat en de Grote Markt in bezit (ile/park/223).

Het religieuze leven komt eveneens tot uiting in de aanwezigheid van verschillende kerken in Tienen. Naast de Sint-Germanuskerk en de Begijnhofkerk (cf. *supra*) is er ook de Onze-Lieve-Vrouw-ten-Poelkerk, gelegen aan de Grote Markt. Met de bouw van de kerk werd gestart aan het einde van de 13de eeuw (Kempeneers 1984, 102-108). De poel waar de naam van de kerk naar verwijst is de Haspoel die gedempt werd in 1724 (Kempeneers 2013, 99).

Wat betreft materiële overblijfselen uit het verleden kan gewezen worden op de aanwezigheid van een 13de-eeuwse kelder die vermoedelijk deel uitmaakte van het huis van de Hertogen van Brabant (opvolgers van de graven van Leuven). Deze kelder bevindt zich onder een van de gebouwen van het Immaculata Instituut (VIA Tienen) (tussen de Onze-Lieve-Vrouwebroedersstraat en de Ooievaarstraat (Doperé 2011, 1-6).

De archeologische aandacht voor Tienen heeft zich echter vooral toegespitst op het Romeinse verleden. Uitgebreide opgravingen vonden o.a. op het Grijpenveld plaats, grotendeels buiten de historische stadskern gelegen, plaats. Tijdens deze opgravingen werd een uitgestrekt Romeins grafveld aangetroffen, maar ook een ambachtelijke zone (pottenbakkerij, bronsateliers, glastelier) van de *vicus*, en een Romeinse cultusplaats. Ook oudere periodes zijn vertegenwoordigd. We vinden hier eveneens sporen terug die verband houden met de middeleeuwse stad: twee baksteenovens daterende uit de 13de-15de eeuw (Martens 2003, 23).

Ook langs de Zijdelingsestraat werden sporen (badgebouw, *horreum*, ...) van de *vicus* opgegraven. De 14de-eeuwse stadsomwalling werd hier in het opgravingsterrein vastgesteld (Vanderhoeven, 2002 133-160).

De Borggracht kon archeologisch bestudeerd worden (cf. *supra*). Ook aan het Hof van Kabbeek (later Kabbeekklooster) werd archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze gelegenheid deed zich voor bij de bouw van enkele nieuwe vleugels van het klooster. De vermelding *in cabeke* (uit ouder *katbeke*) vinden we al terug in 1321. Het hof behoorde toe aan de rentmeester van de hertog van Brabant. In 1414 werd het hof geschonken aan drie kloosterzusters. Een jaar later werd het klooster officieel opgericht.

Tijdens het onderzoek kwam een V-vormige gracht met bijhorend standspoor aan het licht, dat deel uitmaakte van de verdwenen Kabbeek. Ook sporen van de verschillende fasen van het klooster werden op het terrein waargenomen (Lodewijckx 1986, 25-26; Lodewijckx 1983b, 61-95).

Recenter (2011) vond er archeologisch onderzoek plaats in het Groot Begijnhof van de stad. Bij dit onderzoek werden laatmiddeleeuwse en postmiddeleeuwse bewoningssporen aangetroffen, waaronder een begijnhofhuisje. De resultaten leveren een beeld op van de geleidelijke ontwikkeling van de ruimte in de volle middeleeuwen met aanvankelijk wellicht eerder verspreide bewoning en veel lege zone waar wellicht aan leemontginning werd gedaan (Vander Ginst 2014, 165-170). Ook bij archeologisch vooronderzoek in 2014 aan de Hennemarkt en in de Peperstraat werden bewoningssporen uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd aangetroffen. (Vander Ginst e.a. 2015; Smeets 2015)

Hoewel het archeologisch onderzoek in de historische stadskern vrij beperkt is (uitgezonderd van het onderzoek in de *vicus*), kan er op basis van de historische gegevens gesteld worden dat in Tienen een rijk bodemarchief opgebouwd werd in de loop der geschiedenis. Zo kan ook nog verwezen worden naar de "honderden weggegooid potten die gevonden werden bij de bouw van de appartementen in de Meendijk rond 1958" (informatie verkregen van P. Kempeneers).

Evaluatie van de bewaringstoestand en motivatie voor de afbakening

De stedelijke ruimte bewaart sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naar gelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland, maar hebben vaak een oude nederzettingskern die teruggaat op een oude burcht of abdij, een economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.

Het gebruik van de 19de-eeuwse kadasterkaart (gereduceerd kadaster) als bron voor het onderzoek naar de historische gelaagdheid van een stad wordt gesuggereerd omdat deze een tijdsbeeld geeft van net voor de industrialisering en omdat dit de eerste nauwkeurige versie van het kadaster is met perceelsaanduiding. De oorspronkelijke perceelsindeling van een stad is een relatief stabiel element in de plattegrond, die vaak een pre-stedelijke oorsprong kent. Ondanks de processen van herverdeling blijven oude bezitsgrenzen en straatpatronen toch lang zichtbaar in het stedelijke landschap. De historische stedelijke kernen zijn immense archeologische sites en behoren tot de meest uitgebreide en complexe sites ter wereld, zowel in extensie als in stratigrafie. Tegelijkertijd zijn deze sites door permanente verstedelijking en stedelijke ontwikkeling ter plaatse zwaar bedreigd.

Wat betreft de afbakening wordt er traditioneel van uitgegaan dat de aanwezige versterkingen in de eerste plaats louter defensieve structuren waren en als dusdanig infrastructuur met een zware belemmerende invloed op de stadsontwikkeling. Hieruit volgt de constructie om de stadswallen te beschouwen als grenzen aan de stadsgroei en dus als bepaling van stadsfasen. De stadswallen vormen een belangrijk onderdeel van de stedelijke identiteit en zijn als zodanig actieve componenten en bepalend voor de conceptuele stedelijke ruimte vóór de industriële periode en dus ook betekenisvol als afbakening van de complexe archeologische sites die steden zijn.

Omwille van al deze redenen wordt de grens van de archeologisch complexe en waardevolle ruimte vastgelegd op de buitenste afbakening van de stadsgracht rond de wallen en muren. De grachten bieden bovendien goede bewaringscondities voor organisch stedelijk afval. In een aantal gevallen werden de laatmiddeleeuwse muren tussen de 16de en de 18de eeuw vervangen door bastions en Vaubanversterkingen. De vergelijking met oudere stadsplannen laat echter steeds zien dat deze latere omwallingen ook de volledige laatmiddeleeuwse ruimte omvatten.

Het intekenen van de kernen gebeurde vanuit de ruimste perceelsafbakening en rekening houdende met belangrijke fysieke grenzen. Deze afbakening concentreert zich in de eerste plaats op de begrenzingen die zichtbaar zijn op de kaart, zoals stadsmuren, omwalling, stadsgrachten. Ook de open ruimtes tussen de bebouwde kern en strategische elementen zoals de rivieroever worden mee opgenomen. Op deze manier zijn we honderd procent zeker dat de afbakening van de historische stedelijke kernen in Vlaanderen dekkend is voor de volledige zone met complex stadsarcheologisch erfgoed (Tys e.a. 2010).

Bibliografie

Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.

Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven in 1845-1855, schaal 1:20.000.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

BORREMAN R. 1963: Oude Brabantse Gebruiksvoorwerpen, *De Brabantse Folklore* 160, 383-411.

DEGRYSE H. & BIESBROUCK B. (eds) 2013: *Tussen stad en platteland. De Romeinse vici van Vlaams-Brabant*, Accenten uit de geschiedenis van Vlaams-Brabant, Leuven.

DOPERÉ F. 2011: Tienen, waar de hertogen van Brabant thuis waren, *Museumopener* 11.3, 1-6.

HARTOCH E. & MARTENS M. 2004: Het middeleeuwse sporenareaal op het Grijpenveld te Tienen afkomstig van de noodopgraving van 1997 tot 2003. Enkele beschouwingen (Vl.-Brab.), *Archaeologia Mediaevalis. Kroniek* 27, 70-71.

KEMPENEERS P. 1984: *Tienen in vroeger tijden*, Tienen.

KEMPENEERS P. 1999: *Thuis in Tienen I*, Tienen.

KEMPENEERS P. 2013: *Woordenboek van Tiense Plaatsnamen*, Tienen.

KEMPENEERS P. 2013: *Tienen in de wandeling*, Tienen.

LODEWIJCKX M. & DOPERÉ F. 1983a: Archeologische bijdrage tot de geschiedenis van het voormalige Kabbeeklooster te Tienen, *Acta Archaeologica Lovaniensia* 22, 61-95.

LODEWIJCKX M. & DOPERÉ F. 1983b: Tienen (Bt): voormalig Kabbeeklooster, *Archeologie* 1, 34.

LODEWIJCKX M. & DOPERÉ F. 1986: Tienen (Brab.): voormalig Kabbeeklooster, *Archeologie* 1, 25-26.

MARTENS M., DEBRUYNE T. & HARTOCH E. 2000: Nederzettingssporen uit de vroege ijzertijd op de Wijngaardberg te Tienen, *Lunula*.

MARTENS M. 2003: De opgravingen op het Grijpenveld (1997-2003), *Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant*, 23.

MARTENS M., DEBRUYNE, T. & ERVYNCK A. 2004: Un enclos à fonction multiple du VIe/Ve siècle dans le Wijngaardberg, Tirlemont (Tienen), *Lunula. Archaeologia protohistorica* XIII, 83-91.

MARTENS, M. 2012: *Life and culture in the Roman small town of Tienen. Transformations of cultural behaviour by comparative analysis of material culture assemblages*, PhD thesis VU Amsterdam.

MERTENS J. 1972: Tienen, een Gallo-Romeinse nederzetting, *Acta Archaeologica Lovaniensia* 5, 115-163.

PROVOOST A. 1981: Tienen: pottenbakkerij Veldbornestraat, in: Provoost A. (ed.): *Blik op het bodemarchief van Oost-Brabant*, 73.

SMEETS M. 2015: *Het archeologisch vooronderzoek aan de Peperstraat te Tienen*, Archeo-rapport 262, Kessel-Lo.

TYS D., BUYLE E., VERDURMEN I. & CANTERS F. 2010: *Vectorisering en karakterisering van nederzettingkernen op basis van het zgn. 'gereduceerd kadaster'*, Skar-rapport 5, Brussel.

VAN DER GINST V. & SMEETS M. 2014: *Het archeologisch onderzoek in het Groot Begijnhof te Tienen*, Archeo-rapport 220, Kessel-Lo.

VAN DER GINST V. & SMEETS M. 2015: *Het archeologisch vooronderzoek aan de Hennemarkt te Tienen*, Archeo-rapport 262, Kessel-Lo.

VRANCKEN L. 2011: De stad en de Brabantse hertogen, *Museumopener* 11.3, 9-14.

<http://www.tienen.be/showpage.aspx?id=2319#g4a> (geraadpleegd op 26-05-2014).

http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Tienen (geraadpleegd op 26-05-2014).

VERLOOVE C. 2012: *Klooster van annunciaten* [online], dibe/relict/214959 (geraadpleegd op 26-05-2014)

DENEFF R. 2008: *Kloostertuin van de augustijnen* [online], ile/park/223 (geraadpleegd op 26-05-2014)

Informatie verkregen van L. Vrancken (16 november 2014)

Informatie verkregen van P. Kempeneers (13 november 2014)

Waarden

Is aangeduid als

- **Tienen (Tienen)** Deze zone omvat de historische stadskern van Tienen.

Omvat

- **Broekstraat, Danebroek (Tienen)**
- **Broekstraat, Sint-Jorisplein (Tienen)**
- **Distelstraat, Verlatstraat (Tienen)** Bij infrastructuurwerken kwamen restanten van de vierde stadsomwalling aan het licht.
- **Donystraat 8 (Tienen)** Er konden twee niveaus onderscheiden worden. Het oudste niveau gaat mogelijk terug tot in de (late) middeleeuwen.
- **Hennemarkt (Tienen)** Er is een archeologisch onderzoek uitgevoerd op de Hennemarkt naar aanleiding van een verkaveling. Er werden kelderfunderingen en enkele grondsporen, zoals kuilen, paalkuilen en extractiekuilen, aangetroffen. De sporen gaan terug tot de volle middeleeuwen.
- **O.L.V. Broedersstraat (Tienen)** Archeologisch onderzoek naar aanleiding van een nieuwbouw.
- **Ooievaarstraat (Tienen)** Tijdens het archeologische onderzoek werd een riooltunnel aangetroffen. Voor de wanden van deze tunnel werd deels gebruik gemaakt van 2 oudere muren.
- **Kloostergang (Tienen)** Tijdens het proefputtenonderzoek werden twee niveaus aangesneden. Beiden hebben sporen opgeleverd.
- **Ooievaarstraat 28-36 (Tienen)** Tijdens de archeologische opgraving werden in totaal 12 sporen en 24 muurresten aangetroffen. Een deel van deze sporen en muren behoort tot een oudere bewoningsfase langs de Ooievaarstraat. Naar alle waarschijnlijkheid handelt het hier om een laatmiddeleeuws erf (14de-15de eeuw).
- **Oude Vestenstraat 6 (Tienen)** Tijdens het vooronderzoek dat werd uitgevoerd in november 2020, werden drie archeologische niveaus aangetroffen. De site wordt gedateerd tussen de 14de en de 17de eeuw.
- **Peperstraat (Tienen)** Naar aanleiding van de bouw van een appartementsgebouw met ondergrondse parkeergarage en na een positief vooronderzoek in 2015 werd een archeologische opgraving uitgevoerd. Resten van kelders, leerlooierskuipen en ontginningskuilen werden aangetroffen. De vondsten dateren in de late middeleeuwen en postmiddeleeuwen.
- **Sint-Jorisplein (Tienen)** Bij een archeologische opgraving werden zowel sporen van de voormalige 19de-eeuwse rijkswachtkazerne als de vermoedelijke tuinmuur van het middeleeuwse Minderbroederklooster aangetroffen.

Is deel van

- **Tienen (Tienen)**

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140041>

Historische stadskern Tienen

Beknopte karakterisering

Typologies [burgerhuizen](#), [herenhuizen](#), [parochiekerken](#), [stadswoningen](#), [steden](#)

Beschrijving

Het centrum van de middeleeuwse stad was gesitueerd rond de Veemarkt. Na de verwoesting van Tienen door het Frans-Hollandse leger in 1635 werd het stadscentrum definitief verlegd naar de meer noordelijk gelegen Dries, de huidige Grote Markt.

Historiek

Voor het eerst vermeld als 'Thuinas' in een 12de-eeuwse kopie van een charter uit 872 ontstond de Oost-Brabantse stad Tienen langsheen de Grote Gete en de belangrijke Romeinse oost-west verbindingsas Brugge-Keulen. Oudste woonkern en parochie waren gesitueerd ter plaatse van de Gallo-Romeinse vicus in Avendoren, de huidige stationswijk aan de rand van het stadscentrum. De primitieve stedelijke kern ontwikkelde zich evenwel meer oostwaarts, ter plaatse van de huidige Veemarkt, op het hoogst gelegen en makkelijkst te verdedigen punt, bovenop de 'berg' of heuvel, aan de voet van de volgens sommige auteurs tot de 9de eeuw opklimmende Sint-Geranuskerk.

Tijdens de vroege middeleeuwen behoorde Tienen tot het graafschap Bruningerode, begrensd door Dijle en Grote Gete, en deel uitmakend van het prinsbisdom Luik. In 1013 werd Tienen na een beslissende veldslag, met de controle over de belangrijke handelsweg Brugge-Keulen als inzet, bij het graafschap Leuven ingelijfd. Als vooruitgeschoven vesting tegenover de Luikenaars verkreeg Tienen hierdoor een sleutelrol in de uitbreidingspolitiek van de graven en latere hertogen van Leuven. Rond 1014 werd gestart met de aanleg van een eerste verdedigingsgordel die de volledige Sint-Geranusheuvel omcirkelde en in 1220 verleende de Leuvense hertog Hendrik I de stad het recht om een wekelijkse marktdag te houden. Hierop volgde, onder meer dankzij de wol- en lakennijverheid, een snelle economische groei waardoor Tienen uitgroeide tot een belangrijk commercieel centrum. In de 14de eeuw, op haar economisch hoogtepunt, behoorde Tienen samen met Leuven, Brussel, Antwerpen, s'Hertogenbosch, Nijvel en Zoutleeuw tot de zeven 'hoofdsteden' van het hertogdom Brabant.

Centrum van de middeleeuwse stad was de sinds 1276 vermelde Veemarkt (de foro thenensi), met het stadhuis, ter hoogte van de huidige dekenij, en een grote markthal die min of meer centraal op het plein was ingeplant. Onderaan het ruime plein, ter hoogte van Veemarkt nr. 1, bevond zich de schandpaal of 'kaecke' (1440). De aanwezigheid van de halle zorgde voor een ruimtelijke opdeling van het plein in aparte zones die eeuwenlang voor de verkoop van dezelfde producten waren gereserveerd. Zo maken de archivalia onder meer gewag van de appelmarkt (appelmerct, 1576), de raapmarkt (d'aude raepmerct, 1611), de kaasmarkt (supra forum caseorum, 1278), de eiermarkt (supra forum ovorum, 1320), de bessenmarkt (opde bessenmerckt, 1699), de haringmarkt (opt herincmerct, 1427) en

de pottenmarkt (potmerckt, 1590). Vanaf de 17de eeuw verschijnt de benaming Kalvermarkt (calver mert, 1678) waarmee het onderste, meest zuidelijke gedeelte van het plein werd aangeduid. Vanaf het begin van de 18de eeuw worden er ook koeien verhandeld (coyenmarkt, 1720). Deze benaming komt nog voor op een ansichtkaart uit 1927 en is de gebruikelijke volkse benaming voor de Veemarkt. Het plein was ook bekend als Beestenmarkt (au marché aux bêtes a cornes, 1796; beeste merkt, 1827). Pas in 1828 verschijnt voor het eerst de huidige benaming Veemarkt.

Na de verwoesting van Tienen door het Frans-Hollandse leger in 1635 werd het stadhuis op de Veemarkt niet heropgebouwd en wordt het stadscentrum definitief verlegd naar de meer noordelijk gelegen Dries, de huidige Grote Markt. De markthal midden op de Veemarkt, ook bekend als Vleeshuis, verdween pas rond 1800.

Diverse kaartbronnen zoals Van Deventer (ca. 1560), Dermonde (1606), Blaeu (1649) en de Ferrariskaart (ca. 1770) illustreren de algemene evolutie. Reeds in de 16de eeuw toont de Veemarkt een dichte, vrijwel aaneengesloten bebouwing, met aanvankelijk bredere kavels die, volgens archivalia, later werden opgedeeld in smallere percelen. Wellicht kwam dit proces in een stroomversnelling bij de wederopbouw, na de zware verwoesting van de binnenstad in 1635. Mogelijk gebeurde er in die periode ook een rooilijnwijziging waardoor het plein iets werd vergroot, wat tevens kan verklaren waarom verschillende kelders van de huidige woningen onder het plein doorlopen. Ook de knik in de pleinwand ter hoogte van het vooruitspringende pand nr. 13 lijkt in die richting te wijzen. De kadasterkaart van 1830 en de Poppkaart van ca. 1860 tonen een vrijwel identiek beeld van een aaneengesloten bebouwing met een relatief smalle en diepe percellering. De overheersende woonvorm is een combinatie van een voorhuis en een klein achterhuis met tussenin een bescheiden koertje. Sommige woningen beschikken over een ruime tuin in het binnengebied. Momenteel zijn de meeste percelen over de volledige diepte dichtgebouwd. Tuinen bleven uitzonderlijk bewaard. Alleszins vanaf de 19de eeuw was de markt gekasseid, met verhoogde stoep voor de woningen zoals nog steeds het geval. Op een niet gedateerde oude postkaart is aan noordzijde een jonge boomaanplant merkbaar. Sinds het midden van de 20ste eeuw verdwenen een aantal historische panden uit het pleinbeeld ten voordele van nieuwbouw. Verder ontsnapte de Veemarkt evenmin aan de algemene tendens om winkelpuizen aan een snel tempo te vernieuwen en om het houten schrijnwerk te vervangen door kunststof. Historische dakkapellen en -vensters werden vaak niet hersteld en weggebroken.

Ook ondergronds blijkt de Veemarkt bijzonder waardevol en boeiend. Bij bestratingswerken kwam in 1987, ter hoogte van de dekenij, een ondergrondse gang aan het licht. Volgens sommigen vormt hij mogelijks een overblijfsel van de ovale ring van ca. 1,5 m hoge en 2 m brede gangen in grove blokken natuursteen waarvan stadsarchivaris Wauters in 1927 nog een gedetailleerde beschrijving geeft en die volgens de auteur zelfs de restanten vormen van een vóór 1014 te dateren 'castrum'.

Aan noordzijde grenst de bebouwing van de Veemarkt aan de Sint-Germanuskerk die vanouds, zoals gebruikelijk, door een ommuurd kerkhof was omringd. Afgaande op archivalia was de open ruimte rond de kerk op een bepaald moment in drie aparte zones opgedeeld: het 'Hoog Kerkhof' ten noorden van de kerk; het Apostelenhof waar de leden van de Broederschap van de Twaalf Apostelen werden begraven, ter hoogte van het zuidtransept; en tenslotte het Vrijthof ter hoogte van het koor. Dit Vrijthof, in feite de primitieve benaming voor een ommuurd plein of kerkhof, stond via een smalle doorgang rechtstreeks in verbinding met de Veemarkt. Deze doorgang werd vrij snel afgesloten door de bouw van de woning Veemarkt 39 (perceelnummer 306), niettegenstaande het tracé grotendeels bleef bewaard. Kerk en kerkhof waren vanaf de Veemarkt toegankelijk via de 'valgader' of slagboom die het kerkhof ter hoogte van de 'Lijkpoort' of zuidportaal afsloot. Zoals duidelijk weergegeven op de Ferrariskaart (circa 1770) was het kerkhof aan noordzijde bereikbaar via twee trapstraatjes respectievelijk de huidige Trapstraat (die nieuwe kerkhoff straet, 1635) en de Vrijthofstraat (kerckckhofstraete, 1470; kercktrappen straete, 1636; Kerkstraatje, 1860). Ongetwijfeld de voornaamste toegangsas was de Wolmarkt, soms omwille van haar hellend profiel ook Bergstraat genoemd, maar sinds de 15de eeuw meestal als Wolmarkt vermeld, hiermee verwijzend naar de eertijds bloeiend wol- en lakennijverheid. Hier bevonden zich, onderaan de weststoren, ter hoogte van de huidige nrs. Wolmarkt 8-12, of het primitieve kadasternummer 291, de ruim 11 meter brede 'Lange Trappen' die recht opliepen naar het kerkhof en afgesloten waren met een "schoen yseren tralliepoort". Ingevolge het decreet van Jozef II van 24 juni 1784 werd de begraafplaats opgeheven. Kerkhofmuur en afsluitingen alsook de Lange Trappen werden gesloopt en na ontwijding werden de vrijgekomen gronden op 11 maart 1796 aan particulieren verkocht en kort nadien bebouwd. Het primitieve kadasternummer H 291 (huidige nrs. Wolmarkt 8-12), ter plaatse van de Lange Trappen, werd al rond 1796 bebouwd door vrachtvoerder Adriaen Maes. De aangrenzende kadasternummers 292-298 (huidige nrs. Wolmarkt 14-28), ter hoogte van het westportaal, kwamen in het bezit van Charles Verlat. Reeds in 1786 had deze zeepzieder en stadsontvanger door landmeter Debrie een plan laten maken voor de bouw van enkele woningen "pour l'embellissement de la ville". Op 8 mei 1796 werd dit plan door de Tiense stadsmagistraat aanvaard. Omdat Verlat de grond tot tegen de kerktoren liet uitgraven en de stad vreesde voor instortingsgevaar volgde er een proces dat tot begin 1798 zou aanslepen. Verlat won het pleit waarna de woningen in een korte tijdspanne werden gerealiseerd en doorverkocht. Ter herinnering aan zijn moeilijkheden met de stad liet hij op de woning Wolmarkt nr. 14 het volgende opschrift aanbrengen "SICQUE GRADUS CESSANT RIXAE CAROLIQUE LABORES" of vrij vertaald "En zoals de trappen eindigen Karels ruzie en werken". Een koperen gedenkplaat geeft aan dat in deze woning de stichter van Elisabethstad werd geboren: "Dans cette maison naquit le 14 mars 1855 le général Emile Wangermée, vice-gouverneur du Cong-Belge, gouverneur du Katanga, Fondateur d'Elisabethville". De bebouwing aan de onpare zijde van de Wolmarkt is van oudere datum met als bekendste het 1636 gedateerde huis Van Ranst, aanvankelijk de 'Grote Lombaard' genoemd.

Beschrijving

De op een heuvel gelegen Veemarkt, straalsgewijze ontsloten door vier 'bergstraten' - Kleine Bergstraat, Grote Bergstraat, Oudekleerkopersstraat en Wolmarkt -, heeft een min of meer driehoekige vorm - aan noordzijde, ter hoogte van de Sint-Germanuskerk, breed en quasi rechthoekig, aan zuidzijde, richting Beauduinstraat, tot straatbreedte versmallend. Het plein met kasseibestrating, een verhoogde stoep voor de woningen, enkele jonge platanen en met gietijzeren retro-lantaarns en Amsterdammertjes als straatmeubilair fungeert grotendeels als parkeerruimte.

Afgezien van een aantal recentere, schaalvergrotende appartementsblokken bestaat de aaneengesloten rijbebouwing uit veelal twee à drie traveeën brede en maximaal drie bouwlagen tellende woon- en handelspanden, meestal afgedekt met een pannen of leien zadeldak. Rekening houdend met de zware verwoesting van de Tienense binnenstad in 1635 mag alleszins worden aangenomen dat woningen van vóór die datum een zeldzaamheid vormen. Toch schijnt de 17de eeuw nog sterk vertegenwoordigd. De nadrukkelijk aanwezige, hoge en steile daken - de nrs 41-44 vormen hiervan een opmerkelijk voorbeeld - suggereren ongetwijfeld in kern tot de 17de eeuw opklimmend panden waarvan de oorspronkelijke trapgevels in de loop van de 18de eeuw werden gereduceerd tot aandaken met vlechtingen en schouderstukken.

Daarnaast telt de Veemarkt een aantal woningen waarvan ook de gevelpartij op een 17de-eeuwse oorsprong wijst met name het zwaar gerestaureerde, maar sterk beeldbepalende hoekpand [nr. 22](#), een groot diephuis in traditionele bak- en zandsteenstijl met trapgevelbekroning en het [nr. 39](#), een barok bak- en zandstenen diephuisje met 'klokgeveltje', oculus en frontonbekroning. Ook van 17de-eeuwse origine maar door de gevelcementering niet meteen als dusdanig herkenbaar is het nr. 13, een typologisch afwijkend en bovendien door zijn torenvormig volume en vooruitgeschoven positie – vermoedelijk op de oude rooilijn – sterk imponerende complex, opgetrokken ter plaatse van het sinds 1370 vermelde 'hooghuis'. Typerend is onder meer de kram- en krulverankering, de licht overkragende tweede verdieping van het hoofdvolume die een hout- of vakwerkbouw suggereert en de aanwezigheid van een kruisvenster in de kleine, eenlaagse dienstvleugel met zadeldak en (voormalige) korbboogpoort. Het elegant gebogen leien mansardedak met vooraan een fraai geprofileerde, beluikte en getoogde houten dakkapel wijst op een verbouwing in het derde kwart van de 18de eeuw. Het eveneens getoogde, houten laadvenster met dubbel luik en een luifel op geprofileerde schoren in de zijgevel getuigt, samen met de afwezigheid van een binnenafwerking op de bovenste verdieping, van een vroegere stapelfunctie. Afgezien van dit voor Tienen vroege voorbeeld van mansardedak is de 18de-eeuwse, Frans geïnspireerde architectuur op de Veemarkt dominant aanwezig.

De vroegste, Lodewijk XV-geïnspireerde voorbeelden, met karakteristieke lichtgetoogde openingen in een vlakke natuurstenen omlijsting met sluitsteen dateren uit het derde kwart van de 18de eeuw. Het betreft het [nr. 23](#), een ontleisterd, twee traveeën tellend breedhuisje, dat wellicht in de 19de eeuw, licht werd verhoogd en het [nr. 36](#), de rond 1770 te dateren dekenij ter hoogte van de Sint-Germanuskerk. Dit eveneens ontleisterde, omvangrijke en stijlvolle hoekpand met twee bouwlagen onder een complexe bedaking – het steile zadeldak wijst op een 17de-eeuwse kern - en een hardstenen schouderboogdeur met rocailliemotieven onderscheidt zich door een volledig in Gobertange opgetrokken souterrain, ritmisch opengewerkt met brede, getoogde openingen met trapeziumsluitsteen.

Nadrukkelijker vertegenwoordigd is de Lodewijk XVI- of laatclassicistische stijl uit het laatste kwart van de 18de eeuw en dit in de vorm van de panden nrs. [11](#), [12](#), [17](#), [19](#), [26](#), [31](#), [33](#), [35](#), [37](#) en [38](#), samen met het aansluitende pand Wolmarkt 23. Het gaat telkens om volledig in Gobertange uitgewerkte, drie à vier traveeën brede lijstgevels, met twee of maximaal drie, in hoogte afnemende bouwlagen met klassiek symmetrische en strakke ordonnantie met rechthoekige, soms verdiepte muuropeningen en een rationeel beperkte ornamentatie. Mooie illustraties van een uitgesproken Lodewijk XVI-stijl zijn [nr. 11](#) met zorgvuldig geprofileerd lijstwerk, respec. doorgetrokken en op consoles rustende onderdorpels en een recentere portiekvormende pui; [nr. 12](#) met enig bewaarde, fraai uitgewerkte pui met centrale rondbogige deuromlijsting, versierd met de typische Lodewijk XVI schijf- en palmetmotieven, aan weerszijden geflankeerd door verdiepte rechthoekige vensteropeningen; [nr. 31](#) met geriemde vensteromlijstingen voorzien van een met schijf- en cirkelmotieven versierde sluitsteen, een meanderfries op de borstwering en een uitzonderlijk bewaarde dakkapel in de vorm van een oeil-de-boeuf met gebogen fronton, verlevendigd met een guirlande en dropmotieven; het aansluitende Wolmarkt nr. 23 met een gelijkaardige maar versoberde vormgeving en eveneens voorzien van een oeil-de-boeuf met gebogen fronton en slingermotief; nr. 35 met geriemde rechthoekige omlijstingen met voluutsluitsteen, een paneeldecor met cirkelmotieven op de borstwering en een bekronende tandlijst; en tenslotte nr. 37, eveneens met geriemde rechthoekige omlijstingen maar met sobere sluitsteen en daarnaast een sterk geprononceerde en zorgvuldig geprofileerde pui-, druip- en kroonlijst. Typische voorbeelden van een rond 1800 te dateren, uitgepuurde laat-classicistische stijl met sobere, vrijwel vlakke natuurstenen lijstgevels zijn nr. 17 met nagenoeg onversierde rechthoekige muuropeningen met doorgetrokken lekdrempels, paneeldecor op de borstwering en een geprononceerde kroonlijst; nr. 19 met natuurstenen onderbouw en twee identieke vleugeldeuren in een rechthoekige omlijsting met een rechthoekige sluitsteen met schijfmotief; nr. 26 met een door een entablement met meanderfries en tandlijst in evidentie gesteld bel- étagevenster dat samen met een verstekte kroonlijst voor een risalietvormig middenaccent zorgt; nr. 33 met geriemde omlijstingen en doorgetrokken lekdrempels; nr. 38 met onversierde rechthoekige openingen waarbij de vlakke gevel enkel wordt doorbroken met kordonvormende onderdorpels.

De 19de eeuw is voornamelijk vertegenwoordigd door uitermate sobere, vlak bepleisterde en witgeschilderde neoclassicistische lijstgevels al dan niet opgehoogd met eenvoudig lijstwerk en een versierde sluitsteen. Twee vermoedelijk rond 1860 te dateren panden onderscheiden zich door een opmerkelijk verzorgd, natuurstenen gevelparement: het nr. 10 met driedelige, lichtgetoogde portiekstructuur met aflijnende tandlijst en paneeldecor met opschrift "DIE MORTIER GESTICHT IN 1530" – verwijzend naar de voormalige functie als apotheek – en het nr. 46, een fraaie dokterswoning met zware kordonbelijning, smalle attiek, zorgvuldig geprofileerde steekboogopeningen en een elegant smeedijzeren balkonhekken terwijl de hoge kwartsieten plint en de kram- en krulverankering in de gecementeerde zijgevel verwijzen naar een veel oudere kern.

Kwantitatief en kwalitatief is het aanbod aan 20ste-eeuwse panden of gevels merkbaar ondergeschikt aan het dominerende classicisme en neoclassicisme van de 18de en 19de eeuw. De vermoedelijk rond 1900 te situeren nrs. 20 en 21 met een gevelcementering met ingetrokken voegen en decoratief benadrukte vensterpartijen vormen doorsnee-voorbeelden van een neoclassicerend eclectisme. De achterbouw van nr. 21 is dan weer veel ouder en grijpt wellicht terug op een 17de-eeuwse kern. Het nr. 16 met gietijzeren balkon en het nr. 25 met decoratieve tegelfries, beide met getoogde openingen en een houten kroonlijst op uitgelengde consoles zijn typische exponenten van een decoratieve baksteenarchitectuur van rond het eerste kwart van de 20ste eeuw. Het nr. 18 met mansardedak, gevelpartij in gele baksteen en risalietvormige combinatie van erker-terras-balkon getuigt van art deco invloeden en dateert wellicht uit het tweede kwart van de 20ste eeuw. Bevreemdend qua combinatie is het nr. 44 dat een modernistisch geïnspireerde, gele bakstenen gevel met erkervormende bandramen combineert met een oudere, afgaande op de steile bedaking, 17de-eeuwse structuur. Tot slot is

ook het neo-traditionalisme vertegenwoordigd: nr. 34 als verbouwing van een voorheen bepleisterd, klassicerend pand en nr. 47, een verzorgde imitatie van een breedhuis in traditionele bak- en zandsteenstijl van ca. 1900 met gerecupereerde 1700 gedateerde barokke deur.

Afgezien van de pleinbebouwing aan zuidzijde wordt de directe omgeving van de Sint-Germanuskerk gevormd door de resterende area van het voormalige kerkhof, momenteel een in breedte variërende, gekasseide en beklinterde rondgang – deels samenvallend met het tracé van de huidige Vrijthofstraat - die vertrekt aan het als rustparkje aangelegde Apostelenhof en ter hoogte van het koor doodloopt, op een garage. Bijzonder karakteristiek én beeldbepalend zijn de aansluitende trapstraatjes resp. Vrijthofstraat en Trapstraat, deels beklinterd en deels betegeld en halverwege onderbroken met een trappartij - in blauwe hardsteen in de Trapstraat en hersteld met een cementering met metalen randprofiel in de Vrijthofstraat - voorzien van typisch 19de-eeuwse smeedijzeren handgrepen en beveiligingshekkens. In de bredere Trapstraat is de centrale handlijst voorzien van een elegant voetstuk en een gecanneleerde, zuilvormige aanzet.

Ter hoogte van de westingang en de verdwenen Lange Trappen bevindt zich het omstreeks 1800 in een overwegend sobere laatclassicistische stijl opgetrokken blok van de statige burgerhuizen, Wolmarkt nrs. 8-28. Afgaande op oude foto's allen oorspronkelijk bepleisterd tellen de woningen – op twee verbouwde panden na - drie bouwlagen met verjongende ordonnantie en een ritmering met rechthoekige vensterregisters en een zware kordonlijst. Licht afwijkend qua vormgeving zijn de wellicht, zoals de nrs. 8-12, als eenheidsbebouwing geconcepioneerde nrs. Wolmarkt 24 -28, opgevat als een empire getint negen traveeën tellend breedhuis met twee bouwlagen en een mezzanino onder schilddak. Zware kordons, registers van verdiepte vensters – rechthoekig of rondbogig met flankerende pilasters en forse sluitsteen -, een paneeldecor en een kroonlijst op klossen zorgen er voor een sterke horizontaliserende werking. Bijzonder karakteristiek voor deze straatwand zijn de rechtstreekse keldertoegangen al dan niet met buitentrap, beveiligd met een metalen rooster in de stoep. De inkom van de nrs. 14 en 24 wordt bijkomend gemarkeerd door een hardstenen trappartij met smeedijzeren leuning die de het niveauverschil met de verhoogde begane overbrugt.

De overzijde van de gekasseide Wolmarkt wordt gedomineerd door de monumentale, tot de 17de eeuw opklimmende Van Ransthuizen (nr. 15-17, nr. 19 en nr. 21). Afgezien van het nr. 9, een hedendaagse invulling, en het nr. 3, een mooi staaltje van 20ste-eeuwse decoratieve cementeringskunst, bestaat de rest van de bebouwing uit woon- en handelspanden in de vorm van twee à drie bouwlagen tellende, bak- en natuurstenen breedhuizen - enkele ontleisterd - uit de tweede helft van de 18de eeuw: de nrs. 11-13, een ruim burgerhuis met rechthoekige openingen met doorgetrokken onderdorpels en een sluitsteen met Lodewijk XVI-motief; het nr. 7, een later verhoogd pand (cf. silhouet achterbouw) met steekboogvensters met trapeziumsluitsteen en een recentere winkelpui met afgeronde gebogen beglazing; het kleinere nr. 5 met geprofileerde steekboogvensters en een met een kordonlijst afgelijnde, natuurstenen pui; het qua ordonnantie gelijkaardige, maar decoratief sterk geëlaboreerde nr. 1, met elegant verstekte puilijst, steekboogvensters met geriemd profiel en rocaillesluitsteen, een verticale aflijning met respectievelijk geblokte en ionische hoekpilasters met régence-motief en een kroonlijst in de vorm van een klassiek hoofdstel.

Ten slotte wordt de aanzet van de Wolmarkt gemarkeerd door het [hoekhuis, Minderbroedersstraat 2](#), een opmerkelijk, eveneens rijk versierd pand met belijnende hoekpilasters waaronder composietpilasters met ingediepte schacht en rocaillemotieven, het geheel bekroond met een volutengevel met spiegelboogvormig topstuk.

Omvat

- **Veemarkt 39 (Tienen)** Stadswoning van twee traveeën en twee verdiepingen met hoger opgetrokken middenrisaliet, uit de tweede helft van de 17de eeuw.
- **Veemarkt 9 (Tienen)** Burgerhuis met drie verdiepingen, overblijvende schouderstukken, uit de 18de eeuw.
- **Veemarkt 26 (Tienen)** Burgerhuis met drie verdiepingen hoge gevel afgezet met tandlijst en zadeldak, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 10-11, 12 (Tienen)** Burgerhuizen met drie verdiepingen, overblijvende schouderstukken, uit de 18de eeuw.
- **Veemarkt 31 (Tienen)** Burgerhuis met zandstenen voorgevelbekleding, drie verdiepingen onder zadeldak met dakkapel met gebogen fronton, uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 23 (Tienen)** Burgerhuis met sobere, met zandsteen beklede voorgevel, drie verdiepingen onder zadeldak met dakvenster met oeil-de-boeuf, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 35 (Tienen)** Stadswoning van drie verdiepingen met voorgevelbekleding van zandsteen, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 37 (Tienen)** Rijkhuis van twee verdiepingen met zandstenen voorgevelbekleding, uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 15-17 (Tienen)** Herenhuis, gedateerd 1636, een zes traveeën en drie en een halve woonlaag tellend, ondiep breedhuis in traditionele bak- en zandsteenstijl, afgedekt met zadeldak tussen zijtrapgevels.
- **Wolmarkt 19 (Tienen)** Dubbelhuis, baksteenbouw verrijkt met witte zandsteen, twee verdiepingen met hoger opgebouwd middenrisaliet gedateerd 1661 op de sluitsteen van het bovenlicht van de voordeur.
- **Wolmarkt 21 (Tienen)** In 1711 opgetrokken enkelhuis met twee verdiepingen en een middenrisaliet dat drie van de vijf traveeën omvat en bestaat uit een hoog schouderstuk en een klokvormige bekroning.
- **Minderbroedersstraat 2 (Tienen)** Burgerhuis, baksteenbouw verlevendigd met natuursteen en risaliet met volutes en spiegelboogbekroning, behorend tot het derde kwart van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 36 (Tienen)** Hoekhuis met twee verdiepingen opgetrokken uit baksteen met verwerking van arduin voor de steekboogvensteromlijstingen.
- **Veemarkt 35BIS (Tienen)** Deze kerk, gelegen op een hoogte in het centrum van de stad, beheerst de hele omgeving, aan de huidige gotische kerk werd kort na 1300 begonnen met uitbreidingen tot in de 18de eeuw.
- **Veemarkt 30 (Tienen)** Rijkhuis met drie verdiepingen uit de tweede helft van de 18de eeuw. Bepleisterde voorgevel, horizontaal

geleed door een pui- en een kroonlijst op klosjes.

- **Oude Kleerkopersstraat 36, Veemarkt 22 (Tienen)** Huis met twee verdiepingen en trapgevel uit de 16de of 17de eeuw.
- **Veemarkt 22 (Tienen)** Drie verdiepingen hoog rijhuis met bewaarde steekboogramen op de bovenverdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 40 (Tienen)** Huis uit de tweede helft van de 18de eeuw met vernieuwde benedenverdieping.
- **Wolmarkt 5 (Tienen)** Kleine stadswoning met twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 7 (Tienen)** Rijhuis voorzien van eenvoudige steekboogvensters met zandstenen omlijstingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 11-13 (Tienen)** Stadswoning met drie verdiepingen met kern uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 14 (Tienen)** Enkelhuis uit einde 18de of begin 19de eeuw.
- **Wolmarkt 1 (Tienen)** Dubbelhuis met twee verdiepingen, baksteenbouw verrijkt met natuursteen, daterend van circa 1750.
- **Veemarkt 29 (Tienen)** Tweeverdiepingshuis met zandstenen voorgevelbekleding uit einde 18de, begin 19de eeuw.

Is aangeduid als

- **Beauduinstraat, Hennemarkt, Minderbroedersstraat, Trapstraat, Veemarkt, Vrijthofstraat, Wolmarkt (Tienen)** De bescherming als stadsgezicht betreft de historische stadskern van Tienen, bestaande uit de Wolmarkt, de Veemarkt en de Sint-Germanuskerk met aangrenzend de Trapstraat en Vrijthofstraat.
- **Beauduinstraat, Hennemarkt, Minderbroedersstraat, Trapstraat, Veemarkt, Vrijthofstraat, Wolmarkt (Tienen)** De bescherming als stadsgezicht betreft de historische stadskern van Tienen, bestaande uit de Wolmarkt, de Veemarkt en de Sint-Germanuskerk met aangrenzend de Trapstraat en Vrijthofstraat.

Omvat de aanduiding als

- **Veemarkt 39 (Tienen)** Stadswoning van twee traveeën en twee verdiepingen met hoger opgetrokken middenrisaliet, uit de tweede helft van de 17de eeuw.
- **Veemarkt 26 (Tienen)** Burgerhuis met drie verdiepingen hoge gevel afgezet met tandlijst en zadeldak, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 10-11, 12 (Tienen)** Burgerhuizen met drie verdiepingen, overblijvende schouderstukken, uit de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 23 (Tienen)** Burgerhuis met sobere, met zandsteen beklede voorgevel, drie verdiepingen onder zadeldak met dakvenster met oeil-de-boeuf, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 31 (Tienen)** Burgerhuis met zandstenen voorgevelbekleding, drie verdiepingen onder zadeldak met dakkapel met gebogen fronton, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 37 (Tienen)** Rijhuis van twee verdiepingen met zandstenen voorgevelbekleding, uit einde 18de eeuw.
- **Veemarkt 35 (Tienen)** Stadswoning van drie verdiepingen met voorgevelbekleding van zandsteen, uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 21 (Tienen)** In 1711 opgetrokken enkelhuis met twee verdiepingen en een middenrisaliet dat drie van de vijf traveeën omvat en bestaat uit een hoog schouderstuk en een klokvormige bekroning.
- **Wolmarkt 19 (Tienen)** Dubbelhuis, baksteenbouw verrijkt met witte zandsteen, twee verdiepingen met hoger opgebouwd middenrisaliet gedateerd 1661 op de sluitsteen van het bovenlicht van de voordeur.
- **Wolmarkt 15-17 (Tienen)** Herenhuis, gedateerd 1636, een zes traveeën en drie en een halve woonlaag tellend, ondiep breedhuis in traditionele bak- en zandsteenstijl, afgedekt met zadeldak tussen zijtrapgevels.
- **Minderbroedersstraat 2 (Tienen)** Burgerhuis, baksteenbouw verlevendigd met natuursteen en risaliet met volutes en spiegelboogbekroning, behorend tot het derde kwart van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 36 (Tienen)** Hoekhuis met twee verdiepingen opgetrokken uit baksteen met verwerking van arduin voor de steekboogvensteromlijstingen.
- **Veemarkt 35BIS (Tienen)** Deze kerk, gelegen op een hoogte in het centrum van de stad, beheerst de hele omgeving, aan de huidige gotische kerk werd kort na 1300 begonnen met uitbreidingen tot in de 18de eeuw.
- **Oude Kleerkopersstraat 36, Veemarkt 22 (Tienen)** Huis met twee verdiepingen en trapgevel uit de 16de of 17de eeuw.
- **Wolmarkt 14 (Tienen)** Enkelhuis uit einde 18de of begin 19de eeuw.
- **Wolmarkt 11-13 (Tienen)** Stadswoning met drie verdiepingen met kern uit einde 18de eeuw.
- **Wolmarkt 7 (Tienen)** Rijhuis voorzien van eenvoudige steekboogvensters met zandstenen omlijstingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 5 (Tienen)** Kleine stadswoning met twee verdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Veemarkt 22 (Tienen)** Drie verdiepingen hoog rijhuis met bewaarde steekboogramen op de bovenverdiepingen, uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- **Wolmarkt 1 (Tienen)** Dubbelhuis met twee verdiepingen, baksteenbouw verrijkt met natuursteen, daterend van circa 1750.

Is deel van

- **Tienen (Tienen)**

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306600>

Unesco werelderfgoed bufferzone: Parochiekerk Sint-Germanus met stadstoren: buffer

Unesco werelderfgoed bufferzone

Beknopte karakterisering

Typologies [kapittelkerken](#), [parochiekerken](#)

Stijl

Datering [13de eeuw](#), [16de eeuw](#), [17de eeuw](#), [eerste helft 14de eeuw](#), [tweede helft 15de eeuw](#), [eerste helft 16de eeuw](#), [eerste kwart 18de eeuw](#), [derde kwart 18de eeuw](#)

Beschrijving

De Sint-Germanuskerk met stadstoren is [erkend als werelderfgoed](#). De binnenstad van Tienen werd als bufferzone eromheen afgebakend.

Het [volledige dossier](#) kan je raadplegen op de website van UNESCO.

Is de omvattende aanduiding van

- **Veemarkt 35BIS (Tienen)** Deze kerk, gelegen op een hoogte in het centrum van de stad, beheerst de hele omgeving, aan de huidige gotische kerk werd kort na 1300 begonnen met uitbreidingen tot in de 18de eeuw.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/15041>